

NEMZETI TÁRSALKODÓ

Mártzius 8dik napján 1836.

L O R D C H A T T E R T O N.

Minden ember tudja hogy Chatterton egy szép, halvány homloku, gesztenyeszin haju ifiu ember volt, a' ki nem halgata egy quaker tanácsára, hanem verseket ira az ágyában, szerelmet gerjeszte egy becsületes asszonyban, lepényt kapott két szép gyermektől, 's komornyik conditiót egy nagy urtól, verseit mint Virgilius másnak látá tulajdonitva, és, keserüségében 70 grán opiumot ivék, mi az asszonynak, az ő szeretőjének nagy gyötrelmet okozá. Tudja aztis minden ember, hogy egyike a' legelső francia költőknek e' tárgyat szép drámává dolgozá-ki. De itt azt beszélem én el, a' mit nem tud minden ember.

Midőn' a' quaker azt mondá „*meghala!*“ 's aztán: „*szegény asszony, meghala!*“ a' kárpit leesék 's London cokney-i nem látának többé semmit; de John Bell szólitá cselédjeit, elviteté a' gyermekeket és Bellné asszonyt az ágyára téteté. Elküldé gyógyász és jegyző után; jegyző után azért hogy özvegyi jogait törvényesítse; gyógyászt azért; hogy a' meghalalozásról minden kétséget elűzzön 's a' költő tetemét megvegye. A' jegyző és a' gyógyász megérkezének,

's mivel Bell frissen bánt a' dologgal tüstént tisztöknek állának. A' jegyző feltevé pápaszemét 's megnyitá a' Bellné asszony testamentumát; a' gyógyász megtekinté a' megvett testet. A' quakerült és széles kalapja alatt olvasá a' bibliát: Istenem! monda, hogy hala-meg 18 éves korában!

Ez az ifiu nem holt-meg, monda a' gyógyász.

John Bell monda morogva: doktor! ha nem holt-meg a' teste nincs eladva; kifizeti már meg a' ház bért?

És a' jegyző pápaszemét levévén monda: „Ha Bellné asszony sem holt-meg, kár vala megnyitni a' testamentumot.

Bellné asszony megholt, monda a' gyógyász.

Chatterton megitta vala az opiumát, de a' helyett hogy meghaljon, csak elaludt. A' quaker azt hitte hogy megholt, Kitty hitt a' quakernek 's szépen elhagyá magát, hogy meghaljon mint egy becsületes asszony.

A' szerelem, angyal, melyet fájdalmak őrangyalának mondhatnánk. Az asszony fellengős. Légy szerencsétlen mint Chatterton, 's szeretetni fogsz mint ő.

Mig John Bell, a' quaker, a' gyógyász és a' jegyző így és más kép elmélkedének ostorpatogás, szekér zörgés, lótopogás hallék az utszaról 's egy pompás equipage megállá a' kapu előtt.

Chatterton mielőtt magányba voná magát, át ment vala Falbottal 's Lauderdalevel a' londoni fényes életen 's rout-okon. Belé rohant az örvénybe, mint költő, más napra való gond nélkül. A' világ a' maga bársony szőnyegein látva őt, mint egy szép 's divatba levő ifiat, nem tudakozódott róla ha palotában vagy hiuban lakik e. Chattertonnak tetszett ez az ellenet. Imádtá ő azt a' költői nyomoruságból 's gyermekes fényből alkotott kettős életet és minden estve oda

hagyta kopott kabátját 's kisdéd fedél szobáját, hogy selyem ruhában jelenjék-meg a' ladyk és lordok innepein.

Chattertonnak szép halvány arcza és sas szemei valának. Ezen szemekből 's arczból költészet napja sugárzék. Elméje szívvel bíra. Szózatja édes és lágy vala. Lady Amundeville fülig belé szerete.

Lady Amundeville angol szépség vala; fehér, karcu termetű, szőke hajú, kék szemű. Érzélgős, regényes léteire 's keménységével egy fal-ka körulte nyüsgő dandy imádót, kétségbe ejte. Midőn Chattertont meglátá, érzé hogy élte sorsa el van határozva. Chatterton magasbról nézett 's messzebbre látott, mint az egész fashionable sereg, vagy inkább ő egyedül láta tovább a' szalagnál vagy kesztyűnél. Lady Amundeville nagyobbnak érzé lelkét Chatterton mellett. Megvallá magában, hogy az ifiu, fellengős; csak hamar azt is, hogy ő szereti.

Chatterton oda hagyá Londont, a' nélkül, hogy jó szerencséjét megtudta volna. Lady Amundeville titkát magában tartá és Chattertonnak két dolog hibázék hogy kitalálhassa: nem volt sem magahitt sem szerelmes. Lady Amundeville magára marada a' szerelmével; 's a' mint szokott lenni, midőn igazi, szerelme nevedék. Az után megtudá, hogy Chatterton a' szerzője *Rowley* költeményeinek, végre azt is, hogy hal-meg éhen a' becsületes mivszorgalmas ember John Bell házánál. E' tudósításra, az angyal, melyről felelyebb szólék, kiterjeszté nagy szárnyait az ő szívében. Özvegy, gyermektelen, vagyonának független asszonya lévén, elég aranyja vala hogy Chattertonból Croesust, grófot csináljon 's elég szerelme hogy férjének válassza, bár ha a' költő

sem gróf sem Croesus nem volt is. Parancsolá lovait 's nagy sietséggel megindúla hogy kínálja meg mind azokkal. Azt mondják hogy Malfilätre francia költővel is ugyan a' történt, de miénk korábbi adatu, nem kell feledni.

„Hol van Chatterton úr, monda Lady Amundeville.“

Ennek az ifiúnak minden bizonnyal szép ismeretségei vannak, monda John Bell.“

A' gyógyász elbeszélé a' történeteket. Lady Amundeville elpirula 's egy kis féltékenység férkezék szívébe. De Kitty Bell meg vala halva 's az asszonyok sokkal inkább szeretik azt a' kit más is szeretett. Valyon miért? — Én nem tudhatom.

„Chatterton úr rokonom, monda Lady Amundeville.“

Chattertont a' milady szekérébe emelék. Milady az alvó költő mellé üle. A' lovak vágatának és a' szép pár béhalada az Amundevillei kastély kapu boltja alá.

Mikor Chatterton felébrede, szemei az ágya mellett ülő ifiu asszonyon akadának-meg.

„Istenem! monda, könyörültél a' szegény költőn; menyben vagyok.“

„Ön a' földön van, monda Lady Amundeville de nálam.“

Chatterton tekintetei bámulva száguldozának a' selyem kárpitokon, melyek feje felett kellemteli ránczokban feszülének, a' drága butorokon, a' porcellán vázákön, 's velencei tükrökön, melyek a' szobát ékesíték.

„Hajh! monda sohajtva, csak szemeit látam vala.“

Lady Amundevillenek jól esének a' költő első szavai.

„Chatterton, monda mosolyogva, Ön itt a' tündérek országában van. Tizennyolcz évet élt

emberek közt; szomorú élet az úgy-e? Most Oheron királynál 's Titania királynénál van. Amott hullatott könnyei itt gyöngyökké 's gyémántokká válnak. Önnek; mert a' király 's a' királyné szeretik Önt, Chatterton."

Lady Amundeville szebb vala mint a' meny és a' tündérek. Arczait gyengéd hajnal pirosítá. A' költő nem mert mozdulni, 's megtartóztatá léleketét, mintha félt volna hogy eltűnik a' jelenés.

„Chatterton, monda Lady Amundeville, a' költők a' földön szép mezitelen gyermekek, kiket a' tövisek mindég hasogatnak. Ön itt lord lesz; palotával fog birni, 's fiatal apródok arany billikomokban töltenek innia."

Lady Amundeville!! monda a' költő.

Vigyázzon, monda a' Lady, mert megszakítja a' varázst. Megakará magát ölni, rosz! Isten nem akará azt. És én eljövök, a' szegény anygalt karaim közé fogám, 's ide vezetém. Én nem akarom hogy többé eszébe jussanak eltölt fájdalmai. Én szeretem Önt. Nem akarom hogy az olyan szerencsések mint Talbot és Lauderdale sajnálkozhassanak egy oly szerencsétlenül mint Ön. Chatterton, Ön lord lesz mint ők, és én felesége.

Két hónappal azután a' kastélybeli káplán illető szertartásokkal inneplé Lady Amundeville főfő és hatalmas asszonyságnak egybekelését lord Chatterton ő nagyságával, rochesteri, glocesteri, plymouthi, falmouthi 'sat. gróffal.

A' lord Chatterton képzelődése sokat dolgozott e' két hónap alatt. Elsőben is siratá a' szelid Kitty Bellt. Sőt egy bálládot is kezdett vala e' tárgyról a' Chaucer nemében. De a' Lady Amundeville féltékeny nyájassága; a' Lady Amundeville szép kék nedves szemei; a' Lady Amundeville piperés és aristocratiai kelleme meggátlák a' szelid Kitty Bell bálládéja elvégzését.

Chatterton ekkor terveket csinála a' jövődőre. „Lám már gazdag vagyok; monda, feleségem van, kit szeretek és a' kitől szerettetem. Most már nem függök egy könyv áros szeszélyétől. Nem félek a' közönség ítéletétől. A' mesterséget a' mesterségért űzhetem. Ó vitéz vezérem Harold! Ó Hastingsi ütközetem! Kinyitom salonaimat minden nagy költők előtt és aztán utazom. Utazni fogunk Edith, meglátjuk Olasz, Spanyolországot, Napkeletet. Edith, te vagy jó nemtöm; mi boldog vagyok!”

Lord és Lady Chatterton Londonba indulának, Hat lovas hintójok vala. A' lovak feltarták fejöket; a' szekér sebesen dörgött a' kövezeten; a' legények feszesen ülének a' bakon: a' cöckneyk az ablakhoz szaladának, hogy lássák az equipaget; méltó bemenet volt egy oly lordhoz és Ladyhez mint lord és Lady Chatterton.

Lord Chatterton a' Kitty Bell háza előtt me-ne-el. Megállittatá a' szekeret 's leszálla fejér Ladyjével.

John Bell keményebben czivodék munkásaival mint valaha.

„Nem, nem, monda ő, egy pennyvel sem többet. Ha nem elég, menyetek máshoz. Én csak ennyit tudok!”

A' quaker karos székben ülve a' grádics aljánál olvasá a' bibliát a' gyászba öltözött két gyermeknek.

„Akarnám látni még egyszer azt a' szobát, hol annyit szenvedék, monda lord Chatterton.

A' quaker felkele, megismeré 's megszorítá kezét.

„Kedves gyermekek!” monda Chatterton szöke hajukat simogatva.

Lord és Lady Chatterton felmenének a' grádicson, melyen a' szegény Kitty Bell lejött vala

hogy meghaljon. A' mint Chatterton emelkedék ezen fájdalmas emlékezetek országába, szomorral teli költészet ömlék-el lelkén. Grófi czimje 's gazdagsága nagyon kicsinynek látszék előtte azon nagy nemü ideál mellett, melyet ott viszonyt feltalála. Minden lég-atom, melyet ott beszíva, ama' nemes musát a' fájdalmat juttatá eszébe. Kis kamarácskáját a' képzelődése által hajdon felhivott rémképek népesíték, 's vissza érve azon szobába, hol Kitty Bell nem vála többé, szégyenleni látszék boldogságát.

„Barátom monda a' quakernek, te hozzám jösz lakni.

Tom, monda a' quaker, én nem hagyom el ezt a' két gyermeket.

De még is, monda Chatterton, ha tehetnék valamit érettök vagy éretted. —

Ezen gyermekeknek nincs semmire szükségök 's nekem még kevésbé. De te, kit szívemben bordonok, hallgasd vén barátod tanácsait. Néked szükséged van tanácsra, mert gazdag vagy. Vigyázz nehogy a' lángész Isten szemei előtt ne legyen elég, megbocsáttatni a' gazdagságot. Annak kell aranyának lenni, így szólnak a' napkeletiek, a' kiknek nyitott kezők van; annak kell gazdagnak lenni, ki irgalmassággal bír.“

A' quaker béke csókját adá Chattertonnak, széles kalapja alatt. Az ifju pár felüle a' szekérré, a' kocsisok csattintának, a' nemes lovak prüsszögének; a' londoni szép udvarházak villám sebességgel haladának-el milord szemei előtt, és kevés minuták alatt Chattertonsquarei drága szobáiban vala. — Három salon nyílék egymásba. Minden salonnak három ablaka vala Hydeparkra. A' menyezetek magassak és faragásokkal ékesítettek, a' falak pekin, bársony és dátászk kárpitokkal fedettek valának, 's a' rakott házföld

persziai szőnyegek alatt rejtezték. A' lady Edith szobája késsel 's ezüsttel vala bé vonva; nyolczszegü boudoirja falain istennék, juhásznék és gerliczék legelteték a' szemet; ezt a' boudoirt üvegajtó választá-el a' Chatterton könyvtárától. A' könyvtár gothusi ablaktól kapa világot; az üveges almáriomok felett siskak, paizsok, és a' hastingi ütközetből vett tárgyu. festések láttatának. Középkori divat szerént békötött régi költemények, becses kéziratok, kronika és oklevél gyűjtemények terhelék a' könyvtár polczait; költészet illatozása vala ezen magányban, mi ábrándozásra készíteté lord Chattertont.

„Hajh! monda, Edith, ketten lenni, magunkra lenni ezen háj világban lebegő visiók közt, ez igen sok boldogság!“

Ezen éjjel, Chatterton verseket íra, és reggel elmondá a' fejér Edithnek. A' fejér Edith feleségeseknek találá a' verseket, 's még elvala ragadtatva, midőn anyja bélépék.

„Cziczám, monda lady Fitz Fulk, egy kis sé igen megnyujtod a' mézes heteket. Arról kellene gondolkoznod, hogy bémútasd lord Chattertont a' familiának. Lord Stanley beszéle erről tagnap estve. Nem volna illendő tovább késni.“

Lord Chattertonnak nagybátyjai, nagy néneji, sógorasszonyai, sógorai, unokái és másod unokái valának. Ezek a' másod unokák, unokák, sógorok, sógorasszonyok, nagynének és nagybátyák Londonban lakának. Ez Londonnak piperés és aristocratiai társasága vala. Mind ezek egymásban csipeszkedtek, méregeték, rágalmazák, magasztalák, látogaták egymást a' napnak minden óráiban. Chatterton az illendőség törvényeinél fogva három hetet tölte reggelikbe, ebédbe, vacsorákba, reggeli visitákba, estvéli visitákba, sétálásokba, szekerezésekbe, lovaglásokba, és nyá-

jas udvariságokba minden ifju és vén rokonai iránt. Igaz, hogy ezen idő alatt nem csinált verset, de ellenben oly kedvet kapott aristocratiai nemzetségénél, hogy nem szakaszthata-el magát többé tőle.

London csak hamar routokkal tarkított, bálokkal beszélgetett, piperével 's fashion-nel bokréta-zott téli ruhát ölte. Edith szintoly divatos mint regényes asszony vala; aztán vétke volt, melyet megkelle a' világgal bocsáttatni. Tudta, hogy a' világ mindenható: látszólag lengetég kötelekkel tart, mint a' Lilliputiak; de azokat a' köteleket az oriás Gulliver nem tudá elszakasztani, 's az oriás Byron kegyetlenül szenvedé elszakításukért. Lady Chatterton a' költészet gyengéd érzése mellett, azon finom érzéssel is bíra, mely a' társasági convenientia láncazt legészrevétlenebb hajlásaiban is tudja kíséreni. Eltökélé úgy élni mint a' sokaság, nem állani másnál magasb polczra, 's megbocsáttatni magának szíve örömeit az által, hogy a' többiekkel együtt a' tempel földjén jár.

Lady Chatterton a' világba lépék; lord Chatterton követé. Lord és lady Chatterton minden listán ott valának. Az ausztriai követ, francia követ, lady Lyndhurst, lady Buckingham, lady Granville, az időszak minden nagy nevei, 's a' legnagyobb köztök, a' király, bámulandó pompás mulatságokat adának azon télen. Chattertonnak háromszáz rokonához 's rokonnéjához tizenötszáz barátot, báli 's rout-i ismeretséget kelle ragasztani. Lady Chatterton napot vett: Chatterton azon nap házi gazda szerepét vala kénytelen viselni. Lady Chatterton bálokat ada, Chattertonnak fenekestől fel kelle forgattatni a' három salont, a' kék szobát, a' boudoirt és a' könyvtárt és a' vén könyveket, hogy ezen bálok az évszak legszebbikei lehessenek. E' pillanat olta egy

forgó szél zavará 's hordá-el a' Chatterton orá-
 jít, minutájit, nappalait, éjjeleit és gondolatait.

„A' jövő nyáron dolgozom, monda. A' nyár
 eljött. Amundeville csak egy mértföldnyire fek-
 vék Londontól. Chattertonnak háromszáz roko-
 na, tizenötszáz barátja vala. Ezen barátai telivér
 lovakkal, landauerekkel, kaleszekkel, wiskikkal és
 tilburykkal birának. Világi dáma mint lady Chatter-
 ton nem zárható-bé mindezen szép világ előtt
 kastélya kapuját. Chattertonnal mindennap ötven-
 nen valának.

Kevés vers készült az Amundevillei kastély-
 ban, de folyt bezzeg nyúl, szarvas, roka vadá-
 szat, gyalog, lóháton, kopóval, vizslával. Chat-
 terton kificzamitá a' kezét, bétöré az orrát, ösze-
 sze karczoló arczát, hogy a' kolompos vadászok
 közt névre verekedjék. Tudjuk hogy Byron dan-
 dynak tartá magát, Voltaire nemesembernek,
 Richelieu kárdinál költőnek; Chatterton abban
 keresé dicsőségét, hogy lord és gentleman legyen
 a' lordok 's gentlemanok közt.

Azonban az úri 's fashionable élet szívódottbé,
 minden bőrlukacskaín. Halkan lágyitá idegrostjait,
 's ha vala is mégszózatja lady Edithnek szerelmes
 szókat mondani; ajkai nem tudák többé kiejteni ama
 hájerejü szókat, melyek a' hastingsi ütközetbenelesett
 hadnagyok testeit, még a' porban is megborzaszták.

Olykor nagy fájdalmat 's keserü szégyent ér-
 ze magát oly kicsinynek látva; de a' világ folya-
 ma elkapá elmélése közbe, 's kéntelen lön enged-
 nie a' hullámok tolongásának.

Ezen henye 's nyugtalan életben eltöltve egy
 évet, erőlködést teve ki jöni belöle.

„Menyünk Italiába, monda lady Chatter-
 tonnak.“

Lady Chatterton elragadva hallá az utazás
 tervét. Szekerét reudele-meg a' nyergesénél. Va-

la ezen szekérben ágy, evő-, író asztal 's könyvtár. Roppant szekér volt. Lady Chatterton úgy akará, hogy hat hónapus leánykája, ennek dajkája 's száraz dajkája is belé férjenek. A' többi cseléd társzékérre ült. A' posta lovak érkezésének 's rajta nyargalvást Dovre felé.

„Italia! mondá a' költő! Ott egyedül, ott szabad leszek; ott neki adhatom magam ábrándozásaimnak, nem félve hogy felébredzenek.“

Lady Chattertonnak levelei valának Italia minden városaiba. A' kárnevált Velenczében, a' nagyhetet Romában szándékszék tölteni. Romában 's Velenczében Chatterton újra megkapá a' rout-ot conversazione név alatt; megkapá a' bállokat 's concerteket, a' látogatásokat és lovaglásokat, a' barátokat, rokonokat, hivalkodókat,—London magát szelidebb ég alatt.

Ha, egy szép estvén, a' tengerre viteté magát, lord Graceful és lord Dandy kísérek a' gondolán és selyem mellényeik himzetét a' csillagok 's ő közéje tették.

Ha a' Vesuv tetejére hágott mint Seumé az Etnára, egy honfitárs lordnak hosszú arczát látá, a' mint mondja a' ladyjának: „*Very fine exhibition, very fine indeed!*“

Vagy báró Thunder-tén-tronkat, beszélve a' westphaliai kastélyáról, minden kastélyok legjobbikáról, és Pangloss philosophusról, minden philosophok legnagyobbikáról!

Vagy a' csillámpoló francia eloök Dupatyt, ki büszke vala, hogy *Newton and liberty*-t beszélgethet egy angol lordal 's megpróbálja rajta italiai leveleinek czikornyás pöffedt szellemét.

Chatterton dühösen tére vissza Londonba. „Edith, mia cara, monda, minő boldogság lenne belsönkbe rekeszkedni, nem látni senkit, nem menni bálba, nem utazni, 's kettőnknek egy ma-

gányt teremteni az amundevillei kastélyban!“
 Chatterton két napot tölte Londonban. Ter-
 vét közlé lady Fitz-Fulkal, Lady Fitz-Fulk ve-
 res lett mint a' rák, haragjában; Chatterton ren-
 dithetlen vala; fennyen megmondá, hogy falura
 vonúl, 's nem akar senkit látni.

„Hát barátjait, monda lady Fitz-Fulk? —
 Egy barátot sem, monda Chatterton.

Rokonait?

— Egy rokont sem.“

Lord Chatterton eltökéllése nagy lármát csi-
 nált a' világban. Egy hónapig az vala minden
 routi pletyka tárgya. Kiki maga módja szerint
 változtatá a' themát. Lord Chatterton vagyonját
 veszté; fősvény, féltékeny. Az amundevillei kas-
 tély szép foglyot zárt: kit kikellene szabadítani,
 's ámbár a' közép kor nem vala akkor divatban
 több mint egy hajporos, selyemharisnyás gálánt
 gavallér próbát tön végrehajtani a' kalandot. E-
 zen próbák összeháboriták Chattertont ezer ba-
 rátságával 's száz meg száz unokájával 's második
 unokájával. „De mit nem vet meg a' hős, az ö-
 rök dicsőnek eredve!“

Chatterton 's sejér ladyje kis Parnassust csi-
 nálának az amundevillei kastélyban. London lár-
 mái gyep-szőnyegeiken balának-el 's az esti szel-
 lők rozsa lugosait titkaiból csak költői énekeket
 loptak-ki. Ez az arcadiai 's pásztori élet tetszék
 eleinte lady Chattertonnak.

Mig milord költeményt csinált, addig mila-
 dy szíve mélyében egy románt olvasott. De a'
 milord költeménye tovább tartott, mint a' mi-
 lady románja, 's akkor — akkor —

— Ugy tartson! nincs csufabb egy vájudó
 költőnél A' papirosan perczegő penna, az elfor-
 dult szemek, felborzadt haj, homlokra görzsedt
 ujjak, az a' felpattanó, harsány hang, mivel a'

legédesebb, hízelgőbb szavak, mint háborítások ellöknek!

Midőn a' milady románjának vége lőn, midőn a' milord költeménye még tartja, milady véve egy más románt, egy... egy... egy kis unoka testvért, kit milord maga vitt-bé az amundevillei kastélyba; szegény lord Chatterton!

Végre a' nagy költemény, a' magány gyermeke, mely oly drágába került, elvégezteték. Lord Chatterton Londonba indula; a' lovak nyargalása igen lassu vala türetlenségének, köszönté a' váras füstjeit, mintha a' dicsőség füstjeit köszöntötte volna, 's nem fojthata-el egy örömkialtást midőn Chattertonsquarei könyvtárában látá magát.

Chatterton elolvasá költeményét: ez Angliának normannok általi meghódoltatása vala. Mindnyájon megegyezének, hogy Vilmos a' hódoltató lord Headfoolhoz hasonlit; Harold, lord Mindlesshez; Hédwig királyné lady Sinclairhez; Ethelréda bűvösné lady Pembrokehoz, és hogy lord Chatterton széltibe versekbe szedé a' routok ezer és egy mendemondáját.

Különös könyv lenne egy olyanból. Hamis könyv lenne. A' nagy világ szintúgy nem Gógora mint nem Éden. Oly tartomány az, melyben nagyon sok rosszat beszélnek, és nagyon keveset csinálnak. Vétkek árnyai jelennek-meg mint másutt erények árnyai. Az irók, kik kolcs lyukán át hallgatják a' salonok fecsegéseit, hangosan kiabálják a' fedeleken, hogy minden asszony léha, 's minden férj megcsalatott. No's hogy van ez? Csak árnyéket láttak.

London minden cotteriái feltámadtak lord Chatterton ellen. Az asszonyok bosszankodtak, a' férjfiak kiabáltak, az öregek mondának: „Nem így volt a' mi időnkben!“

Lady Chatterton annyira megijjeszték, hogy férje lábaihoz veté magát, zokoga, síra, esedezék 's esküvék hogy minden asszonyok legszerencsétlenebbike leend, ha a' költemény világra jő.

Lord Chatterton tűzbe veté kéziratát.

Lord Chatterton jól tette. Mire való volt neki költőnek lenni, neki nagy világbeli embernek, gazdagnak, divatbelinek. Lord Chatterton megtanula tánczolni, boxolni, inni és énekelni; történeteket beszéle, elménczkedéseket kohola, 's tájt szembetűnő kedvellői talentummal rajzola; bámulandó szépen hajla-meg a' dámák előtt, 's ha egy halvány, komoly, balga, odahagyott embert mutatának neki a' salon szegletébe:

„Oh! monda megvető mozdulattal! mivész! költő!“

Nékem 1817ben vala szerencsém látni lord Chattertont. Egy kis útát tevék Londonba, hogy barátommal Murrayval, a' Byron könyvárosával rostbeefet egyém. Murray nagy részt vett egy ifiu ember sorsában, ki nagyon szép verseket csinált, de éhel szinte megholt. Minthogy nekem alkalmam vala némi szolgálatokat tennem lord Chattertonnak egyik száraz földi útjában, magamra vállalám, hogy az ifiu költő nyomorult állapotját a' nemes lordnak elébe terjesztem. Ő kegyességét a' chatterton-squarei egyik szép salonjában találám. Egy kis kövér, pofotyos, piros, fejérre hajporozott öreg vala, ki merőn egyenesen tartá fejét 's egy unoka öccsével pairsége jövendő örökösével egy partie tric-tracot játszék. Lady Chatterton egy farka apró lyánkát néze tánczolni piánónál. Keggyel telien fogada, méltóztaték nevemre emlékezni 's engem lord Chattertonnak bémutatni. Milord udvariasan kihallgata, kikisért az ajtóig, 's monda: „Gyöttelemben vagyok, kedves B. úr, hogy barátjáért semmit sem

tehetek: nekem is szegényeim vannak, látja az úr, 's árendásaim nem fizetnek.“

B. S.

SUDRE THELEPHONIUMA.

Sudre Vilmos úr 1828ban a' francia tudós társaságnak Párizsban egy tervet ada elébe egy általánosan érthető nyelvről, melyet ő muzsikai nyelvnek nevezte, 's a' mely csupán csak a' hét hangjegynek c, d, e, f, g, a, h öszve illesztésén (combinatio) alapult. Egy kinevezett biztosság, mely *Prony*, *Arago*, és *Fourier* urakat számlálá tagjai közé azon tudósítást adá, hogy a' feltalálónak egy muzsikai nyelv alapítása valójában sükerült és hogy annak és hangszereknek segédjével egy telegrafi közöselést lehetne állítani, a' mely minden más módok felett elsőséget érdemelne, mivel mind fényes nappal, mind ködben vagy éjjel egyenlő szolgálatot tenne. Az akkori hadminister katonai biztosság eleibe útásítá a' feltalálót, 's ez is úgy jelenté-ki magát, hogy véleménye szerint a' muzsikai nyelv nagyon jól hasznaltathatnék a' hadsereg különböző osztályai közti felelkezésre. Egy tengerügyi biztosság egy szájjal azon véleményen volt, hogy ezen új közöselési mód az eddig szokott mellett tüstént felvétethetnék a' hajókon, annyival inkább hogy Toulonban tett próbatételek szerint két minúta alatt három ordonnancet (rendelést, parancsolatot) leheté közölni 9000 lábnyi távultságra. Végre a' párizsi „institut“ ötakadémiáiból válogatott biztosság eleibe jöve a' találmány melynek nyilatkozása a' fő dolgokban abban állá, hogy a' *Sudre* által talált muzsikai nyelv minden eszmék közlésére módot nyujt; hogy ez a'

közlés mind hangok, mind írott jegyek által, közelebbi vagy messzebbi távulságra, nyilván vagy titkon megeshetik, és hogy ez a rendszer nincs az idő által semmi oly változásoknak alája vetve, mint a' beszélt nyelvek, hanem változatlan. A' telegrafot, mint a' biztosság megjegyzi, csak kiszabott álláspontokon, tetőken lehet használni, mi után már minden hozzátartozó dolog előre megpróbáltatott és elrendeltetett: e' felett csak nappal 's tiszta időben. A' telephoniumot ellenben mindenütt haszonra lehet fordítani, nappal szint úgy mint éjjel; sőt éjjel, nagyobb csendesség lévén még jobban mint nappal. Haszonra fordításának általánosságát, még annál nagyobbra becsülheti az ember, ha meggondolja, hogy az arra szolgáló hangszer (instrumentum musicum) nagyon könnyen hordozható; hogy azon körülmények közt, melyekben legtöbb szolgálatot tehet, mindég kéznél van; és hogy azon individuumok, kik azzal a' szerszámmal más célra élnek, igen könnyen megtanulják telephoniumnak is használni. — Az itt érintett hangszer a' trombita mely három mértföldnyire is elhallik; egyébiránt más hangszerekkel is élhetni. *Sudre* V. nem régiben Londonba ment, 's az ottani közönség előtt nagyobb részvétet reméni; mint a' milyet minden felyebb említett tudós társaságok bizonyosság tételei hazájában szerezhettek neki. Mutatá mesterségét dec. hónapjában a' windsori királyi kastélyban, hol is a' királyné által dictált mondasokat hegedűje hangjai által más szobában lévő tanítványával közlé, ki is azokat megértvén pontosan leirá. —